

LESBRIEF

Mijn Surinaams Den Haag

Tentoonstelling Atrium Stadhuis Den Haag, 25 oktober t/m 13 november 2011

Doelgroep: groep 7-8 Primair Onderwijs, klas 1-2 Voortgezet Onderwijs

1. Inleiding

Nederland is een land dat veel verschillende culturen kent. Den Haag is een multiculturele stad. Meer dan de helft van de Hagenaars is van niet-Nederlandse herkomst. Al sinds de Gouden Eeuw verwelkomt ons land immigranten en vluchtelingen uit alle windstreken. Mensen die op zoek zijn naar werk, veiligheid, een betere toekomst.

Binnen het multiculturele Den Haag heeft een aanzienlijk deel van de inwoners Surinaamse wortels. De meeste Surinamers trokken in 1975, met de onafhankelijkheid van het land, naar Nederland of vanwege de staatsgreep die het leger in 1980 pleegde. Maar ook voor of na die tijd hebben altijd veel mensen tussen Suriname en Nederland gereisd: voor werk, opleiding of familie. Tijdelijk of om zich er permanent te vestigen.

De (verre) voorouders van veel Surinamers kwamen echter oorspronkelijk weer van een heel andere plek op de wereld. Lang geleden vertrokken zij uit Afrika, India, China of van Java. Die mensen namen hun gewoontes, geloof, feesten, hun cultureel erfgoed mee naar Zuid-Amerika. Suriname werd zo een bonte verzameling van vele verschillende culturen. Deze diversiteit is in de Haags-Surinaamse gemeenschap nog steeds herkenbaar.

De tentoonstelling *Mijn Surinaams Den Haag* verbeeldt de grote reis die veel Surinamers ondernamen. De reis die hun voorvaders maakten, en de reis die zij vervolgens zelf naar Den Haag aflegden. Uitgangspunt zijn de persoonlijke geschiedenissen en de volks- en straatkunst.

Deze informatieve lesbrief vertelt meer over de tentoonstelling, maar geeft ook historische achtergronden en knoopt verbanden aan met een aantal canonvensters. Ook zijn er les- en leestips opgenomen. De informatie en tips kunt u gebruiken ter voorbereiding aan een bezoek aan de expositie, of als verwerking ervan.

2. De tentoonstelling Mijn Surinaams Den Haag

De expositie vindt plaats van 25 oktober tot en met 12 november in het Atrium van het Haagse Stadhuis. Het is het resultaat van een nauwe samenwerking tussen het Haags Historisch Museum (museum voor Haagse geschiedenis) en het Sarnámihuis (centrum voor Hindostaanse cultuur en geschiedenis). Doel is om het cultureel erfgoed van de Surinaamse gemeenschap in de stad zichtbaarder te maken en met andere gemeenschappen te delen.

De tentoonstelling bestaat uit een viertal onderdelen:

a. *Topstukken*: Surinaamse Hagenaars, waaronder de Haagse wethouder Rabin Baldewsingh, vertelden over hun herinneringen aan hun reis van Suriname naar en hun kennismaking met de hofstad. Dit deden zij telkens aan de hand van een zelf meegebracht voorwerp. Hun verhalen zijn verbeeld in een fotoreeks.

b. *Schaafijs en wilde bussen*: Wat in het straatbeeld van Suriname direct opvalt, zijn de vele uitbundige muurschilderingen, bont beschilderde bussen en schaafijskarretjes vol bijzondere afbeeldingen. De voorstellingen zijn meestal reclame voor een film of product, of ze proberen mensen te verleiden een ijsje te kopen of juist met die ene bus mee te gaan. Ze zijn veelzijdig: we zien Afro-Amerikaanse en Indiase sterren, drankflesjes, teksten in alle kleuren en maten, landschappen en meer. Een verzameling van negen schilderijen geeft een mooi beeld van de straatkunst in Paramaribo: de afbeeldingen liggen in het verlengde van het gewone werk van de kunstenaars, het lijkt op wat ze normaal gesproken op een bus, muur of schaafijskar afbeelden. Deze schilderijen maakte ieder op speciaal verzoek.

c. *Hindostaanse trouwpaviljoen* (Mahroh): Een Surinaams-Hindostaanse bruiloft is een gebeurtenis die drie dagen duurt. Elke dag heeft zijn eigen programma, symboliek en rituelen. Tot de echte trouwplechtigheid op de derde dag zien bruid en bruidegom elkaar niet, alles wat daarvoor gebeurt, vindt gescheiden van elkaar plaats.

Het geheel van plechtigheden noemt men ook wel Wihwah, wat letterlijk wegdragen betekent. Het herinnert aan het gebruik in India waarbij de bruid in een prachtig versierde draagstoel werd weggedragen door de bruidegom. Het paviljoen op de tentoonstelling gunt ons een kijkje in deze eeuwenoude tradities. Ook wordt er iets verteld over de tradities bij het sluiten van een islamitisch huwelijk.

d. *Film*: De documentaire *Ramsahai's reis* (Amcon BV, regie Ivette Forster) laat de reis zien van een Haagse Surinamer die teruggaat naar zijn geboortedorp in India.

3. Aansluiten bij canonvensters

Het onderwerp en de insteek van de tentoonstelling sluiten goed aan bij drie vensters binnen de geschiedenis canon: *Slavernij, ca. 1637-1863, Suriname na de jaren 40* en *Multiculturele samenleving*.

a. Slavernij, ca. 1637-1863.

In 1492 wordt de Nieuwe Wereld ontdekt. Vanaf dan trekken veel Europeanen naar dit stukje wereld. De eerste slaven worden door de Portugezen uit Afrika naar Brazilië gebracht, om op de rietsuikerplantages te werken. Andere koloniserende Europese landen, waaronder de Nederlanden, volgen het voorbeeld van de Portugezen: in de ruim tweehonderd jaar daarna verschepen zij samen meer dan twaalf miljoen Afrikanen. Deze mensen worden gedwongen arbeid op de plantages te verrichten en hebben niets te zeggen over hun eigen leven. Hun kinderen worden ook als gevangene geboren.

Belangrijke speler in de Nederlandse slavenhandel is de West Indische Compagnie, die in 1621 wordt opgericht. Zij veroverd en koloniseert diverse stukken land in Zuid-Amerika (waaronder een stukje Brazilië, Suriname en de Antilliaanse eilanden) en vervoert jaarlijks grote aantallen slaven.

Slaf en slavin op de suikerakker. (Foto: Universiteitsbibliotheek Amsterdam.)

Zo nu en dan komen slaven in opstand. In Suriname bijvoorbeeld ontsnappen diverse mensen en bouwen diep in de bossen een bestaan op (de zogenaamde 'bosnegers'). In 1795 vindt er op Curaçao een grote slavenopstand plaats, de leider daarvan (Tula) overleeft het niet.

Tegen het einde van de achttiende eeuw stelt men de slavenhandel meer en meer ter discussie. Onder druk van de Engelsen wordt in 1814 de handel officieel verboden. Pas bijna 50 jaar later wordt in Nederland ook slavenarbeid en slavernij afgeschaft. Vanaf die tijd weigeren voormalige slaven nog langer op de plantages te werken. In Suriname gaat men dan op zoek

naar nieuwe, goedkope, arbeidskrachten. Eerst komen deze mensen uit China, Java en Madeira, later ook uit India.

Les-en leestips

- Op internet is veel onderwijsmateriaal te vinden over slavernij. Laat leerlingen zich een beeld vormen van de rol die de handel vandaag de dag nog steeds speelt: de rol rondom de afbeelding op de Gouden Koets, de indrukwekkende TV-serie over het Nederlandse slavernijverleden die in het najaar van 2011 op TV is uitgezonden, verhitte discussies op internetfora (en ook daarbuiten), monumenten die onthuld worden, enzovoort.

- Op <http://www.entoen.nu/slavernij/verwijzingen#boeken-en-films> vindt u diverse filmpjes en TV-fragmenten.

b. Suriname en de Nederlandse Antillen na 1945

In de Tweede Wereldoorlog zijn Suriname en de Nederlandse Antillen niet bezet. Wel leveren ze grondstoffen aan de geallieerden, zoals bauxiet en olie. Na de oorlog krijgen zij als zogeheten overzeese gebiedsdelen regionale autonomie en algemeen kiesrecht.

Als steeds meer Afrikaanse en Aziatische landen in de jaren zeventig niet langer kolonies zijn, verlangt men in Suriname ook steeds meer naar een onafhankelijke status. Premier Joop den Uyl (Nederland) en premier Henck Arron (Suriname) maken zich hier hard voor, en dit resulteert in 1975 tot de onafhankelijkheid van het land. Suriname is vanaf dan een republiek.

Met de onafhankelijkheid moet iedere inwoner van Suriname kiezen tussen een Nederlands- of een Surinaams staatsburgerschap. Dit gegeven leidt er, samen met de onzekerheid over de toekomst en spanningen tussen verschillende bevolkingsgroepen, toe dat rond 1975 130.000 Surinames naar Nederland vertrekken.

Begin jaren tachtig vindt in het land een staatsgreep plaats, onder leiding van legerleider Desi Bouterse. Dit duurt tot 1989. In 2005 wordt Suriname lid van de Nederlandse Taal Unie, samen met Nederland en België.

Les-en leestips

- Leerlingen kiezen een moment in de tijd (ergens na 1945) en gaan research doen naar die periode voor een krantenartikel. Ze doen of ze journalisten zijn die in die tijd leven en schrijven een achtergrondartikel over de gebeurtenissen in Suriname op dat moment.

- Op <http://www.entoen.nu/surinameantillen/verwijzingen#boeken-en-films> vindt u diverse filmpjes en TV-fragmenten.

c. De verkleuring van Nederland: de multiculturele maatschappij.

Al eeuwen komen er mensen vanuit alle windstreken naar Nederland, om veiligheid, werk of een betere toekomst te zoeken. In de 20ste eeuw is dit nog steeds zo, alleen verandert er wel het een en ander. Net na de Tweede Wereldoorlog is Nederland een emigratieland: Nederlanders trokken naar Australië, Canada, de Verenigde Staten of Zuid-Afrika. Immigranten kwamen vooral uit voormalig Nederlands-Indië. Vanaf begin jaren zestig verandert dit, door verschillende oorzaken neemt de immigratie naar Nederland sterk toe. Vanuit Italië, Spanje, Joegoslavië, Turkije en Marokko komen gastarbeiders, vaak later gevolgd door hun familie, om te werken in de Nederlandse industrie. Daarnaast biedt Nederland steeds vaker asiel aan vluchtelingen. Met het Schengenakkoord (vanaf 1985) worden de grenzen opgeheven.

In korte tijd is de diversiteit van de Nederlandse samenleving dan ook toegenomen. Naast het christendom hebben ook andere geloven zoals de islam hun plek in Nederland gevonden. De gebruiken en uitingen van de verschillende geloven en culturen levert soms heftige maar ook kleine discussies en spanningen op, zowel in de politiek als op straat.

Les- en leestips

- Leerlingen proberen immigratie en de multiculturele samenleving in een historisch perspectief te plaatsen; hoe zag het er in de Gouden Eeuw bijvoorbeeld uit, waar kwamen toen de mensen

voornamelijk vandaan, en wat had hun komst voor invloed op de Nederlanden met de samenleving?

- In de klas wordt 'de multiculturele samenleving' besproken: wat houdt het in, wat gaat goed, en waarom levert het wel eens discussies op? Leerlingen stellen vervolgens met de klas een ideeënboek samen. Iedere leerling schrijft, alleen of samen in een duo, een idee om alle mensen op een goede manier naast elkaar en samen te laten leven.

- Op <http://www.entoen.nu/veelkleurignederland/verwijzingen#boeken-en-films> vindt u diverse filmpjes en TV-fragmenten.

(bron: *entoen.nu*)

4. Andere tips

Sarnámihuis

Tijdens de tentoonstelling in het Atrium is in het Sarnámihuis ook de les *Surinamers houden van feesten* te volgen. Deze interactieve les zoomt in op verschillende Surinaamse feesten en de rituelen en gewoontes die daarbij horen. Voor meer informatie of het bespreken van deze les kunt u tijdens kantooruren bellen met 070- 3651828, of mailen naar sarnamihuis@yahoo.com.

Het Sarnámihuis is gevestigd aan de Brouwersgracht 2, 2512 ER Den Haag. Website: www.sarnamihuis.nl

5. Praktische gegevens

Het Atrium kent de volgende openingstijden:

Maandag, dinsdag, woensdag en vrijdag: 7.00 - 19.00 uur

Donderdag: 7.00 - 21.30 uur

Zaterdag: 9.30 - 17.00 uur

Zondag en feestdagen: gesloten

Het Atrium bevindt zich in het Stadhuis van Den Haag:

Spui 70

2511BT Den Haag